

No hi ha estrangers a la humanitat

El racisme a Catalunya
i a Espanya

Fundació
Infermeres
Barcelona

PRÒLEG

El racisme a Catalunya i a Espanya

El racisme no és només una herència del passat. És una realitat present que continua condicionant vides, oportunitats i trajectòries.

Aquest document neix per fer visible allò que mai hauria de ser normalitzat o silenciats.

A través de dades, anàlisi i context, volem oferir una mirada rigorosa sobre les múltiples formes que adopta el racisme avui: des de les més evidents, fins a les més subtils i estructurals.

Aquest treball creix d'una convicció essencial; conèixer... és el primer pas per transformar. Només des de la comprensió i el reconeixement de la diversitat com a riquesa, es pot avançar cap a una societat més justa, on la igualtat no sigui només un principi, sinó una realitat.

Aquest document vol ser una eina de reflexió, però també una invitació a mirar amb més consciència i responsabilitat el món que compartim.

Figura 1. OpenAI (2026). Racism còmic. [Imatge generada per IA. ChatGPT.]

Figura 2. OpenAI (2026). El monstre del racisme. (Imatge generada per IA. ChatGPT.)

Índex

Pròleg	2
1. Marc conceptual	4
2. Introducció	6
3. Context demogràfic i social	7
4. Definició i tipologies de racisme	8
5. Àmbits principals de discriminació	10
6. Dades clau sobre discriminació	12
7. Casos representatius	14
8. Marc legal	16
9. Infradenúncia i invisibilitat	17
10. Racisme i estructura social	19
11. Tendències actuals	20
12. Conclusions	22
13. Frases cèlebres	24
14. Figures i Gràfiques	25
15. Annex bibliogràfic	30
16. Annex bibliogràfic Figures i gràfiques	33
15. Annex bibliogràfic imatges	34

1. Marc conceptual

L'anàlisi del racisme exigeix distingir entre fenomen jurídic, fenomen social i fenomen històric. Des d'un punt de vista normatiu internacional, la Convenció Internacional sobre l'Eliminació de totes les Formes de Discriminació Racial estableix una base jurídica àmplia per entendre la discriminació racial com qualsevol distinció, exclusió, restricció o preferència basada en raça, color, llinatge o origen nacional o ètnic que tingui per objecte o per resultat anul·lar o menyscar el reconeixement, el delit o l'exercici, en condicions d'igualtat, dels drets humans i les llibertats fonamentals [1]. Aquesta definició és especialment rellevant perquè desplaça el focus de la mera intencionalitat subjectiva cap als efectes materials de les pràctiques discriminatòries.

Figura 3. Stadtarchiv Karlsruhe (1990). Straba KA um1940. <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=3699430>

En el camp de les ciències socials, la noció de formació racial formulada per Omi i Winant permet entendre la raça no com una realitat biològica, sinó com una construcció històrica i política, produïda per processos socials i institucionals que atribueixen significat a diferències corporals o d'origen [2]. Aquesta perspectiva és útil perquè mostra que el racisme no és només una suma de prejudicis individuals, sinó un mecanisme d'ordenació social que defineix jerarquies, assigna posicions i legitima desigualtats. En paral·lel, Bonilla-Silva ha desenvolupat el concepte de racisme sense racistes, amb el qual descriu societats on la desigualtat racial persisteix encara que disminueixi l'acceptació pública del llenguatge obertament racista [3]. Aquest enfocament resulta especialment pertinent per interpretar contextos democràtics

contemporanis, on la discriminació tendeix a expressar-se a través de pràctiques indirectes, racionalitzacions aparentment neutres i mecanismes institucionals de selecció.

La teoria de la interseccionalitat, formulada per Kimberlé Crenshaw, aporta un element imprescindible per a l'anàlisi actual del racisme, atès que mostra com diferents eixos de subordinació —com ara raça, gènere, classe, origen migratori o religió— no operen de manera aïllada, sinó combinada ^[4]. Això implica que la discriminació racial no es presenta de la mateixa manera en totes les persones racialitzades, sinó que es modula segons la seva posició social, jurídica i econòmica. Finalment, des d'una perspectiva històrica i geopolítica, Quijano va vincular el racisme amb la colonialitat del poder, és a dir, amb la persistència d'un patró de classificació social hereu del colonialisme que continua estructurant la distribució del treball, del prestigi i del coneixement ^[5]. Aquest marc ajuda a situar el racisme no només com un problema d'actituds, sinó com una tecnologia històrica de jerarquitització social.

Figura 4. HansenHimself. (2020). Poland Auschwitz II Birkenau 2020 43.
<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=147584875>

A partir d'aquestes aportacions, el present document parteix d'una definició operativa del racisme, com un sistema de classificació i desigualtat que combina dimensions: simbòliques, institucionals i materials. Això inclou tant les formes explícites de rebuig i hostilitat, com les formes subtils d'exclusió, la producció d'obstacles administratius, la segregació espacial i escolar, la distribució desigual d'oportunitats i la reproducció d'estereotips en l'espai públic i digital. Aquesta aproximació és coherent amb els principals instruments internacionals i europeus d'igualtat de tracte ^[1,19].

2. Introducció

El racisme constitueix una de les principals formes de desigualtat persistent en les democràcies contemporànies. La seva persistència, no es deu únicament a l'existència de conductes individuals hostils, sinó a la combinació de representacions socials, pràctiques institucionals i estructures de desigualtat que afecten de manera diferenciada les persones i grups racialitzats. En societats formalment igualitàries, com la catalana i l'espanyola, el repte no rau només a condemnar el racisme explícit, sinó a identificar les formes menys visibles de discriminació que operen en l'accés a l'habitatge, al treball, a l'educació, a la seguretat i als serveis públics ^[1,9,19].

La rellevància d'aquest dossier és determinada pel fet que Catalunya i Espanya són avui societats profundament diverses. Aquesta pluralitat no és un fenomen conjuntural, sinó un tret estructural de la composició social. En aquest context, el racisme no pot ser entès com una disfunció marginal o anecdòtica, sinó com una qüestió central per a la qualitat democràtica, la cohesió social i la garantia efectiva dels drets fonamentals. Els informes oficials més recents mostren que la discriminació racial continua present en àmbits bàsics de la vida quotidiana, que la denúncia és baixa i que el racisme i la xenofòbia continuen sent el principal motiu registrat en els delictes d'odi a Espanya ^[9-12].

Aquest treball té, per tant, una finalitat doble. D'una banda, ofereix un marc interpretatiu rigorós per comprendre el racisme en el context català i espanyol. De l'altra, presenta una síntesi ordenada de les dades més significatives disponibles en fonts oficials i acadèmiques verificables. El seu

objectiu és contribuir a una lectura institucional del fenomen, és a dir, a una comprensió del racisme com una realitat que interpel·la directament les polítiques públiques, l'administració, el sistema educatiu, els operadors jurídics i la societat en el seu conjunt [9,10,18].

Figura 5. Alba-Balamand. (2020) Artwork in Memory of George Floyd by Wissam Shekhani. <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=91194554>

“WE DON’T RAISE ONE; BUT OUR BOTH HANDS FOR A PRAYER, WHITE-BLACK EQUALITY LIKE AN IMAGE IN A MIRROR LAYER” In Memory of GEORGE FLOYD, Black Ink Sketch & Quote by Wissam Shekhani

3. Context demogràfic i social

L'anàlisi del racisme a Catalunya i Espanya s'ha de situar en el marc d'una transformació demogràfica profunda. A Catalunya, a 1 de gener de 2025, hi havia 8.124.126 residents, dels quals 1.522.819 tenien nacionalitat estrangera, és a dir, el 18,74% del total [6]. A més, segons la nota de premsa del cens de població i habitatges publicada per l'Idescat, a Catalunya residien 2.039.015 persones nascudes a l'estranger, xifra que representa el 25,1% de la població [7]. Aquestes magnituds permeten afirmar que la diversitat d'origen forma part de la configuració ordinària de la societat catalana.

En el conjunt d'Espanya, el *Censo Anual de Población* amb primers resultats de 2025 indica que el 14,1% de la població tenia nacionalitat estrangera i que el 19,3% havia nascut fora del país [8]. Aquestes dades no només informen sobre la dimensió quantitativa de la diversitat, sinó que obliguen a reconsiderar la centralitat de les polítiques d'igualtat de tracte. En societats on una part substancial de la població és d'origen estranger o racialitzada, el racisme no es pot interpretar com una qüestió perifèrica, sinó com un vector transversal que pot afectar l'exercici efectiu dels drets i la qualitat de la convivència.

Aquest context demogràfic s'inscriu, a més, en una realitat marcada per la segmentació social i territorial. Les dades sobre segregació escolar mostren que la diversitat es distribueix de forma desigual entre centres educatius i territoris, de manera que la composició demogràfica no es tradueix automàticament en espais compartits de convivència. El Síndic de Greuges constata que els nivells de segregació escolar de l'alumnat estranger s'han reduït des del curs 2018/2019, però continuen existint concentracions molt elevades en determinats centres i municipis[9]. La diversitat, per tant, conviu amb dinàmiques de separació i d'estratificació social que poden reforçar la distància entre grups i alimentar la reproducció d'estereotips.

4. Definició i tipologies de racisme

Des d'una perspectiva analítica, convé diferenciar diverses formes de racisme. El racisme explícit designa les expressions obertes i intencionades de discriminació, com ara insults, amenaces, agressions, denegacions de

servei formulades de manera directa o discursos d'odi. Aquestes formes acostumen a ser les més visibles i socialment identificables, i en alguns casos poden donar lloc a responsabilitats administratives o penals ^[10,11]. Malgrat la seva visibilitat, limitar l'anàlisi del racisme a aquestes expressions seria insuficient, perquè només captaria la part més manifesta del fenomen.

Figura 6. Guillaume Paumier. (2011). Love Palestine, Hate racism - Nablus 002 - Aug 2011. <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=16532646>

El racisme subtil opera mitjançant pràctiques quotidianes sovint naturalitzades. Pot manifestar-se en la sospita recurrent, en la menor credibilitat atorgada a determinades persones, en les microagressions, en els filtres informals que actuen en processos de selecció o en l'exigència de requisits extraordinaris que no es demanen a la població majoritària. L'informe estatal sobre l'impacte del racisme a Espanya mostra que moltes de les situacions discriminatòries més freqüents no adopten la forma d'una agressió oberta, sinó la d'un tracte desigual persistent en l'habitatge, en l'espai públic o en el mercat laboral ^[12]. Aquest tipus de discriminació és particularment rellevant perquè, encara que cada episodi pugui semblar menor, l'efecte acumulat pot ser molt intens.

LOVE NOT FEAR
#nohatehere

Figura 7. Smith390128. (2016). LoveNotFearBanner.
<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=50142887>

El racisme estructural remet al conjunt de dispositius socials, institucionals i econòmics que produeixen desigualtats sistemàtiques entre grups. No requereix necessàriament una voluntat explícita de discriminar per part de tots els actors implicats; n'hi ha prou que les regles, les pràctiques i les rutines produeixin resultats desiguals de manera sostinguda. La persistència d'obstacles en l'accés a l'habitatge, l'augment d'exposició més gran a controls policials, la concentració d'alumnat estranger en certs centres o la baixa capacitat de denúncia de les víctimes són indicadors d'aquest nivell estructural [9,10,13]. En aquest sentit, el racisme contemporani es caracteritza menys per la proclamació oberta d'una jerarquia racial i més per la seva sedimentació en les estructures socials.

5. Àmbits principals de discriminació

L'habitatge és un dels àmbits on la discriminació racial apareix amb més intensitat. L'informe del CEDRE sobre l'impacte del racisme a Espanya assenyala que, entre les persones que havien fet alguna gestió d'habitatge durant l'últim any, el 72,6% afirmava haver viscut almenys una situació de discriminació en aquest àmbit. Entre les situacions més prevalents hi figuraven no haver pogut llogar un habitatge per l'origen racial o ètnic (27,5%), haver rebut més traves o requisits extraordinaris per llogar (24,1%) i no haver pogut empadronar-se (22,3%)^[13]. La memòria anual del servei d'assistència a víctimes del CEDRE, per la seva banda, va registrar 244 casos en l'àmbit de l'habitatge el 2023 i descriu anuncis i pràctiques de lloguer que exclouen població estrangera, àrab,

afrodescendent o gitana, així com l'ús de tècniques de *testing* per contrastar el tracte desigual.

En el mercat laboral, la discriminació es manifesta tant en l'accés a l'ocupació com en les condicions laborals. El mateix estudi estatal indica que un 13,4% de les persones enquestades va percebre discriminació en l'àmbit laboral, i que aproximadament un 13% va declarar haver estat rebutjada o tractada negativament durant una entrevista de feina; a més, un percentatge significatiu va afirmar que no se li havia formalitzat contracte o alta a la Seguretat Social^[13]. Aquestes dades apunten a l'existència de barreres que no es limiten a l'entrada al mercat, sinó que afecten també la qualitat del vincle laboral, la seguretat jurídica i les possibilitats de promoció. La memòria anual del CEDRE va registrar 301 casos d'ocupació privada el 2023, consolidant el treball com un dels principals espais de discriminació documentada ^[13].

Figura 8. Rhododendrites. (2021). BLM mural in Greenpoint (35406p). <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=111180261>

L'espai públic i els dispositius de seguretat constitueixen un altre àmbit crític. Segons l'informe del CEDRE, el 20,2% de les persones enquestades afirmava que la policia li havia demanat la documentació al carrer de manera injustificada per motius racials o ètnics ^[13]. En termes globals, el tracte policial apareix com un dels àmbits on la percepció de

discriminació ha crescut més en els darrers anys. Aquesta dada és especialment rellevant perquè l'acció policial no és una interacció qualsevol, sinó una forma d'exercici del poder públic. Quan certes poblacions són sotmeses amb més freqüència a identificacions, requisits documentals o sospita preventiva, es reforça una experiència de ciutadania desigual.

En l'àmbit educatiu, el problema s'expressa sobretot a través de la segregació. El Síndic de Greuges assenyala que els índexs de segregació escolar de l'alumnat estranger a Catalunya s'han reduït aproximadament un 25% entre el curs 2019/2020 i el 2023/2024, però també remarca que el curs 2023/2024 encara hi havia 57 centres de primària amb més del 50% d'alumnat estranger i 19 centres de secundària en la mateixa situació^[9]. Això indica que hi ha hagut avenços, però no una resolució del problema. La segregació no és només una qüestió distributiva; també té efectes sobre les expectatives, la composició social dels centres, la disponibilitat de recursos i les trajectòries educatives futures.

Figura 9. Becker1999. (2019). Protests the KKK IMG 1295 (47946746003).

<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=93611095>

Figura 10. Becker1999. (2019). Protests the KKK IMG 1375 (47932249552).

<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=93611117>

Pel que fa a l'accés a serveis, la memòria del CEDRE identifica un volum molt rellevant d'incidents en l'accés a béns i serveis, tant privats com públics. El 2023 es van registrar 533 casos de denegació d'accés a béns i serveis, 308 incidents vinculats als serveis de salut i 323 incidents en l'accés a béns i serveis públics, molts dels quals relacionats amb l'empadronament i amb obstacles administratius que afecten especialment les persones estrangeres en situació irregular^[13]. Aquestes dades són especialment significatives perquè mostren que la discriminació no se circumscriu a espais informals, sinó que pot produir-se en àmbits que condicionen l'accés a drets bàsics.

6. Dades clau sobre discriminació

L'estudi estatal més recent sobre l'impacte del racisme a Espanya mostra que el 32,8% de les persones enquestades assenyalava haver estat testimoni o haver viscut personalment alguna situació de discriminació racial en els últims dotze mesos^[12]. El mateix informe assenyalava que, si s'exclou el grup de persones blanques llatinoamericanes, el percentatge puja al 35,9%, la qual cosa apunta a una distribució desigual de l'exposició a la discriminació entre grups^[12]. Aquestes xifres mostren que la discriminació racial no és residual, sinó una experiència significativa en la vida de moltes persones.

La distribució sectorial de la discriminació és igualment reveladora. El mateix estudi situa l'habitatge com l'àmbit amb més prevalença, amb un 27,5%; el segueixen els espais públics, amb un 22,1%, i el tracte policial, amb un 20,2%. L'àmbit laboral registra un 13,4%, l'educació un 16,1% i l'administració pública local un 12,2%^[12]. Aquest patró és rellevant perquè revela una afectació transversal dels principals espais d'integració social: viure, treballar, estudiar, circular i relacionar-se amb les institucions.

Una de les dades més rellevants és la relativa a la denúncia. Només el 22,6% de les persones que havien experimentat una situació discriminatòria en l'últim any afirmaven haver presentat alguna queixa, reclamació o denúncia^[12]. L'informe assenyalava també que el principal motiu per no denunciar és la desconfiança en la utilitat del procediment, seguida de la minimització o justificació del que s'ha viscut^[12]. Això significa que les dades oficials no representen l'abast complet del problema, sinó només la seva part visible.

Figura 11. AralInfo | Diario Libre d'Aragón. (2018). Manifestación Antirracista marca de agua foto-Pablo Ibáñez-17 (26080079487).

<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=118010185>

El Servei d'Assistència i Orientació a Víctimes del CEDRE va registrar 2.582 incidents discriminatoris l'any 2023^[13]. Entre aquests, 202 casos es van detectar a Catalunya i 100 a la província de Barcelona^[13]. Pel que fa als àmbits, van destacar la denegació d'accés a béns i serveis, amb 533 casos; l'ocupació privada, amb 301; l'educació, amb 212; i l'habitatge, amb 244^[13]. Aquestes dades, malgrat que no equivalen a prevalença poblacional, són indicadors rellevants dels espais on es concentra la demanda d'assistència i de les problemàtiques que arriben als serveis especialitzats.

Finalment, en l'àmbit penal, el Ministeri de l'Interior va informar que el racisme i la xenofòbia continuaven sent la categoria amb més fets coneguts entre els delictes d'odi, amb 804 incidents registrats el 2024^[10]. La Fiscalia General de l'Estat, per la seva banda, assenyala que el racisme i la xenofòbia van tornar a ser el principal motiu de discriminació en els escrits d'acusació per delictes d'odi i discriminació, amb un augment del 55% respecte de l'any anterior^[11]. Aquestes dades mostren que, al costat

de les formes quotidianes i subtils, persisteixen formes greus i penalment rellevants de violència racista.

Figura 12. Social Justice - Bruce Emmerling. (2017). Anti Trump immigration protest in Baltimore DSC 6631 (32445497342).

<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=55626213>

7. Casos representatius

Els casos representatius del racisme actual a Catalunya i Espanya no s'han d'entendre necessàriament com a episodis singulars d'alta notorietat, sinó com a patrons documentats i reiterats. En l'àmbit de l'habitatge, la memòria del CEDRE descriu anuncis de lloguer amb continguts excloents o processos en què, un cop contactat el propietari o l'intermediari, es denega l'accés a persones estrangeres, àrabs, afrodescendents o gitanes. La mateixa memòria destaca l'ús de 43 proves de *testing* en aquest àmbit, fet que confirma la utilitat d'aquesta metodologia per evidenciar tractes desiguals que sovint serien difícils de demostrar^[13]. Aquest tipus de cas és paradigmàtic perquè il·lustra una discriminació sovint informal, però altament efectiva.

Un segon patró representatiu és el de la perfilació racial en l'espai públic. L'informe estatal de 2024 indica que la petició injustificada de documentació al carrer és una de les situacions concretes de discriminació més prevalents en l'àmbit policial^[12]. Quan aquest tipus d'interacció esdevé recurrent per a determinats col·lectius, deixa de ser una anècdota i passa a configurar una experiència diferenciada de relació amb l'Estat. La importància d'aquest patró rau en el fet que projecta una sospita preventiva sobre determinats cossos i orígens, reforçant processos d'estigmatització.

També són representatius els casos d'exclusió en béns i serveis. El servei del CEDRE va registrar 533 incidents de denegació d'accés a béns i

serveis el 2023^[13]. Aquesta categoria inclou pràctiques com l'exclusió en establiments, tractes degradants en espais comercials o obstacles en serveis privats. Tot i que aquests episodis poden aparèixer dispersos, la seva reiteració mostra que la discriminació forma part de les interaccions quotidianes que estructuraven la participació social.

Finalment, en l'àmbit educatiu, la persistència de centres amb elevada concentració d'alumnat estranger constitueix un cas representatiu de racisme estructural o, més exactament, de desigualtat racialitzada institucionalment reproduïda. El fet que el 2023/2024 encara hi hagués 57 centres de primària i 19 de secundària amb més del 50% d'alumnat estranger mostra que la segregació no és només un problema històric, sinó una realitat encara present^[9]. En aquest cas, no hi ha necessàriament un acte individual identificable, però sí un efecte de sistema que distribueix de manera desigual l'experiència escolar.

Figura 13. The All-Nite Images from NY, NY, USA. (2019). March Against Racism and Fascism (46677407664). <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=78603899>

8. Marc legal

El marc jurídic de lluita contra el racisme a Espanya i Catalunya s'assenta en normes internacionals, europees, estatals i autonòmiques. En l'àmbit internacional, la Convenció Internacional sobre l'Eliminació de totes les Formes de Discriminació Racial obliga els estats part a condemnar la discriminació racial i a adoptar polítiques dirigides a eliminar-la en totes les seves formes. En l'àmbit europeu, la Directiva 2000/43/CE estableix un marc comú per combatre la discriminació per origen racial o ètnic en

àmbits com l'ocupació, la protecció social, l'educació i l'accés a béns i serveis^[14].

Figura 14. Open AI. (2026). Creences i religions del món. [imatge generada per IA]. ChatGPT

En l'àmbit estatal, la Llei 15/2022, integral per a la igualtat de tracte i la no-discriminació, reconeix el dret de tota persona a la igualtat de tracte amb independència de la seva nacionalitat o de si gaudeix o no de residència legal^[15]. Aquesta norma reforça la protecció civil, administrativa i institucional davant la discriminació i amplia el marc d'actuació en relació amb la reparació i la prevenció. En paral·lel, la Llei Orgànica 6/2022 va modificar el Codi Penal i va actualitzar el catàleg de motius discriminadors rellevants a efectes penals^[16]. Aquestes reformes expressen una voluntat d'adaptar l'ordenament jurídic a formes més complexes de discriminació.

A Catalunya, la Llei 19/2020, d'igualtat de tracte i no-discriminació, estableix els principis, les garanties, les mesures i els procediments per prevenir, identificar i reparar situacions de discriminació en l'àmbit català^[17]. Aquesta llei és rellevant perquè dota l'ordenament català d'un instrument específic, més enllà del marc general estatal. Tanmateix,

diversos indicadors apunten a una bretxa entre la densitat normativa i l'efectivitat real dels drets. La persistència de la segregació escolar, dels obstacles en l'empadronament, de la baixa denúncia i dels incidents registrats pels serveis d'atenció mostra que la consolidació d'un marc legal és una condició necessària, però no suficient [9,10,13].

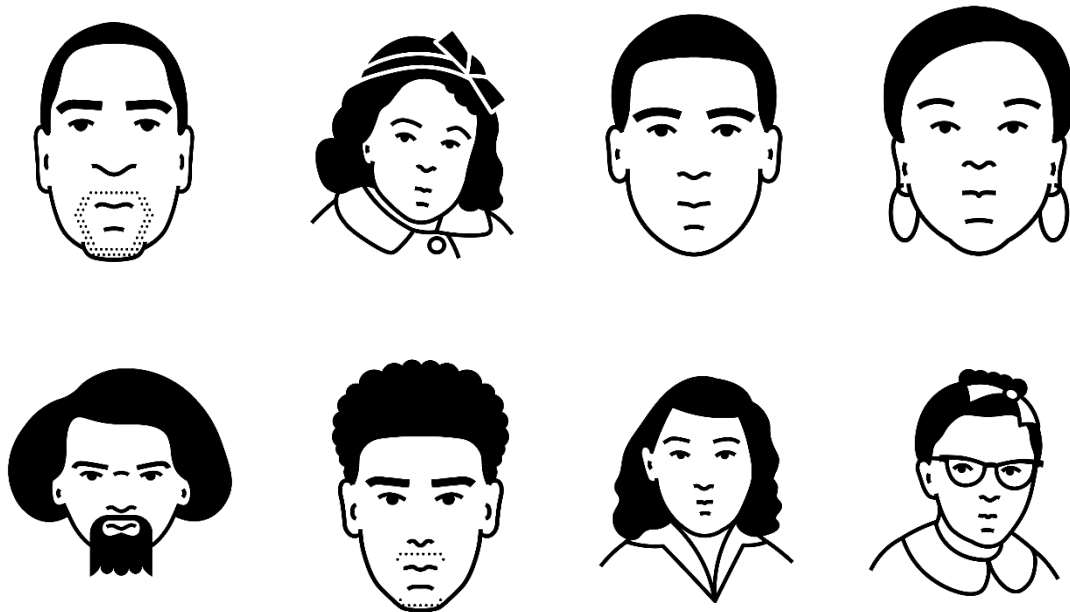

Figura 15. Lorie Shaull. (2021) George Floyd icon.
<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=99248209>

Figura 16. Lorie Shaull. (2021) Denise McNair icon.
<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=99957316>

Figura 17. Lorie Shaull. (2021) Jordan Davis icon.
<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=99957320>

Figura 18. Lorie Shaull. (2021) Pamela Turner icon.
<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=99957329>

Figura 19. Lorie Shaull. (2021) Frederick Douglass icon.
<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=99857017>

Figura 20. Lorie Shaull. (2022). Daunte Wright icon.
<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=103632293>

Figura 21. Lorie Shaull. (2022). Carol Robertson icon.
<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=99957317>

Figura 22. Lorie Shaull. (2022). Addie Mae Collins icon.
<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=99957321>

9. Infradenúncia i invisibilitat

La infradenúncia és una de les principals dificultats per dimensionar el racisme. El fet que només el 22,6% de les persones que han experimentat discriminació presenti algun tipus de queixa o denúncia significa que una part substancial dels episodis no arriba als circuits institucionals^[12]. Això té implicacions importants: les estadístiques policials, judicials o administratives no poden ser llegides com una mesura exhaustiva del fenomen, sinó com una mesura parcial i condicionada per l'accessibilitat dels mecanismes de reclamació.

Figura 23. Angelo Cozzi. (1968). John Carlos, Tommie Smith 1968. <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=40937236>

Figura 24. Angelo Cozzi. (1968). John Carlos, Tommie Smith, Peter Norman 1968cr. <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=40937236>

Les raons d'aquesta infradenúncia són diverses. L'informe del CEDRE assenyala com a motius principals la desconfiança en la utilitat de denunciar, la minimització o justificació de la discriminació patida, el desconeixement dels recursos disponibles i, en alguns grups, les barreres idiomàtiques i el temor a tensions o represàlies^[13]. La memòria anual del CEDRE també suggereix que en contextos de forta vulnerabilitat, com els

assentaments, l'exercici dels drets no acostuma a ocupar una posició prioritària, cosa que redueix encara més la capacitat de denúncia^[13].

La invisibilitat no és només una conseqüència estadística, sinó també política. Allò que no es denuncia tendeix a no comptar en l'agenda pública, a no generar resposta institucional i a no ser reconegut com a problema col·lectiu. En aquest sentit, la infradenúncia contribueix a la normalització del racisme quotidià. La baixa notorietat de serveis com el d'assistència del CEDRE o el telèfon 021, que l'informe de 2024 situa en nivells de coneixement encara molt baixos, reforça aquesta dificultat [9].

10. Racisme i estructura social

El racisme contemporani no pot ser reduït a una suma d'actituds personals. Les dades disponibles mostren que el fenomen s'articula amb la distribució desigual d'habitatge, d'ocupació, de recursos educatius, de protecció jurídica i de reconeixement institucional. Això significa que el racisme participa en la producció i reproducció de l'estructura social. Les petites discriminacions repetides —un lloguer denegat, una entrevista fallida, una identificació policial injustificada, una trava administrativa— tenen efectes acumulatius sobre la trajectòria vital de les persones^[9,10].

Figura 25. Gene Edwin Herrick. (1956). Rosa Parks being fingerprinted by Deputy Sheriff D.H. Lackey after being arrested on February 22, 1956, during the Montgomery bus boycott. <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=81795628>

Figura 26. Associated Press. (1955). Rosa Parks 1955. <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=173963489>

Figura 27. Rmhermen. (2005). Rosa parks bus.

<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=3152874>

Aquesta dimensió acumulativa és especialment visible quan es connecten diferents àmbits. Una persona que troba més obstacles per empadronar-se pot veure limitat l'accés a serveis; una família que només pot accedir a determinats barris o centres escolars veu condicionades les oportunitats educatives; una menor confiança institucional redueix la probabilitat de denunciar; i una exposició més elevada a controls policials reforça l'estigma social. El resultat no és només una suma de perjudicis puntuals, sinó una estructura de desavantatge que es consolida amb el temps^[9,10,13].

Per això és pertinent afirmar que el racisme funciona com un sistema acumulatiu de desigualtats. La seva eficàcia social no depèn exclusivament d'actes espectaculars de violència, sinó de la reiteració de friccions, filtres i exclusions que distribueixen de manera desigual la seguretat, la mobilitat social i l'accés als drets. Aquesta lectura és coherent tant amb el concepte de racisme estructural com amb la idea de colonialitat del poder i amb els plantejaments interseccionals que mostren la superposició de vulnerabilitats^[2,3,5].

Figura 28. Stowarzyszenie Nigdy Więcej. (2002). Muzyka przeciwko rasizmowi. <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=1144365>

11. Tendències actuals

L'evolució recent presenta tendències ambivalents. D'una banda, hi ha elements que poden agreujar el racisme. El Ministeri d'Inclusió, a través de l'OBERAXE, ha advertit que l'hostilitat cap a les persones migrants persisteix a les xarxes socials més enllà d'esdeveniments puntuals. Segons l'informe anual de monitoratge de 2024, es van notificar 2.870 continguts d'odi i les plataformes només en van retirar el 35%; a més, l'episodi prototípic més freqüent va ser la vinculació entre migració i inseguretats ciutadana, present en el 34% dels casos^[18]. Aquestes dades suggereixen que la desinformació, la polarització i la circulació digital d'estereotips continuen sent factors de risc.

D'altra banda, també hi ha indicadors de millora i d'institucionalització de la resposta pública. El Govern d'Espanya va aprovar el Marc Estratègic de Ciutadania i Inclusió contra el Racisme i la Xenofòbia 2023-2027, estructurat en sis blocs de polítiques i orientat a la prevenció del racisme, la inclusió activa i la participació^[19]. A Catalunya, els informes del Síndic mostren avenços en la reducció dels nivells de segregació escolar respecte del període previ al Pacte contra la segregació escolar^[9]. Aquestes tendències indiquen que, malgrat la persistència del problema, també s'estan consolidant eines de diagnòstic, coordinació i intervenció.

Figura 29. Kancelaria Premiera. (2016). Premier Szydło i papież Franciszek w Muzeum Auschwitz-Birkenau – 28010729434. <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=50390714>

La situació actual, per tant, no és la d'un retrocés lineal ni la d'una superació del problema, sinó la d'una coexistència entre més consciència pública i persistència estructural. Les dades sobre discriminació, delictes d'odi i discursos d'odi en línia mostren que el racisme continua sent una realitat significativa; però l'existència de marcs legals més robustos, de plans específics i de més capacitat de monitoratge també obre espais per a una resposta institucional més eficaç [12,10,18,19].

12. Conclusions

L'anàlisi del racisme a Catalunya i Espanya permet extreure diverses conclusions. En primer lloc, es tracta d'una realitat present i mesurable, no d'un fenomen residual. La composició demogràfica actual de Catalunya

i Espanya situa la diversitat d'origen al centre de la vida social, i les dades disponibles mostren que una proporció significativa de persones racialitzades continua experimentant discriminació en àmbits essencials^[6-12].

En segon lloc, el racisme és avui més estructural que explícit, sense que això signifiqui la desaparició de les formes obertes d'hostilitat. Les dades sobre habitatge, treball, tracte policial, segregació escolar, accés a serveis i delictes d'odi mostren que el fenomen opera a diferents nivells i que la seva expressió més freqüent adopta la forma de barreres acumulatives i tractes desiguals^[9-12].

En tercer lloc, el racisme està infradenunciat. El baix percentatge de persones que formalitzen una queixa o denúncia indica que les dades oficials només reflecteixen una part del problema [9]. Aquesta constatació obliga les institucions a reforçar els mecanismes d'acompanyament, accessibilitat, confiança i reparació, i a no equiparar absència de denúncia amb absència de discriminació.

En quart lloc, la resposta pública ha avançat en els darrers anys, tant a través de reformes legals com mitjançant plans estratègics i sistemes de monitoratge^[15-19]. Tanmateix, la distància entre norma i realitat continua sent considerable. El principal repte ja no és només declarar la igualtat, sinó garantir-la efectivament en l'accés a drets, oportunitats i reconeixement. En aquest sentit, l'abordatge del racisme requereix una perspectiva integral que combini prevenció, sanció, reparació, producció de dades, formació institucional i polítiques redistributives capaces de desactivar les condicions estructurals que el reproduïen.

Figura 30. Library of Congress. (1866). Racistcampaignposter1.
<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=3473178>

HUMANITAT: CONJUNT DE TOTS ELS ÉSSERS
HUMANS QUE HI HA A LA TERRA

HUMANITAT: CAPACITAT PER SENTIR
AFECTE, COMPASSIÓ O COMPRENSIÓ CAP A LES
ALTRES PERSONES

**NINGÚ ÉS ESTRANGER
A LA HUMANITAT.**

COMPARTEIX RESPECTE, COMPARTEIX DIGNITAT.
MIL COLORS... UN SOL BATEC.

DIGUES NO AL RACISME

Martin Luther King Jr. (1963)

"Injustice anywhere is a threat to justice everywhere."

La injustícia en qualsevol lloc és una amenaça per a la justícia a tot arreu.

Nelson Mandela (1994) (1990) (1993)

"No one is born hating another person because of the color of his skin, or his background, or his religion."

Ningú neix odiant una altra persona pel color de la seva pell, el seu origen o la seva religió.

"To deny people their human rights is to challenge their very humanity."

Negar a les persones els seus drets humans és qüestionar la seva pròpia humanitat.

"We shall rejoice in a common victory over racism, apartheid and white minority rule."

Ens alegrarem d'una victòria comuna sobre el racisme, l'apartheid i el govern de la minoria blanca.

John F. Kennedy (1963) (1963)

"Race has no place in American life or law."

La raça no té lloc en la vida ni en la llei.

"Every American ought to have the right to be treated as he would wish to be treated."

Tota persona hauria de tenir el dret de ser tractada com voldria ser tractada.

Lyndon B. Johnson (1965)(1965)

"But freedom is not enough."

Però la llibertat no és suficient.

"You do not wipe away the scars of centuries by saying: Now you are free."

No es poden esborrar les cicatrius de segles dient simplement: ara sou lliures.

Roy Wilkins (1963)

"A world free of discrimination based on race, creed, color or national origin."

Un món lliure de discriminació basada en la raça, la religió, el color o l'origen nacional.

Barack Obama (2015) (2013)

"The march is not yet over. The race is not yet won."

La marxa encara no ha acabat. La cursa encara no està guanyada.

"The test was whether this country would admit all people, regardless of race."

La prova era si aquest país acceptaria totes les persones, independentment de la seva raça.

Egil Aarvik (1984) (1984)

"Racial discrimination can never be anything but an expression of shameful contempt for humankind."

La discriminació racial no pot ser altra cosa que una expressió de menyspreu vergonyós cap a la humanitat.

"Racial discrimination is totally incompatible with human civilisation."

La discriminació racial és totalment incompatible amb la civilització humana.

UNESCO (1978) (1968)

"All human beings are equal in dignity and rights." (*principi de la declaració*)

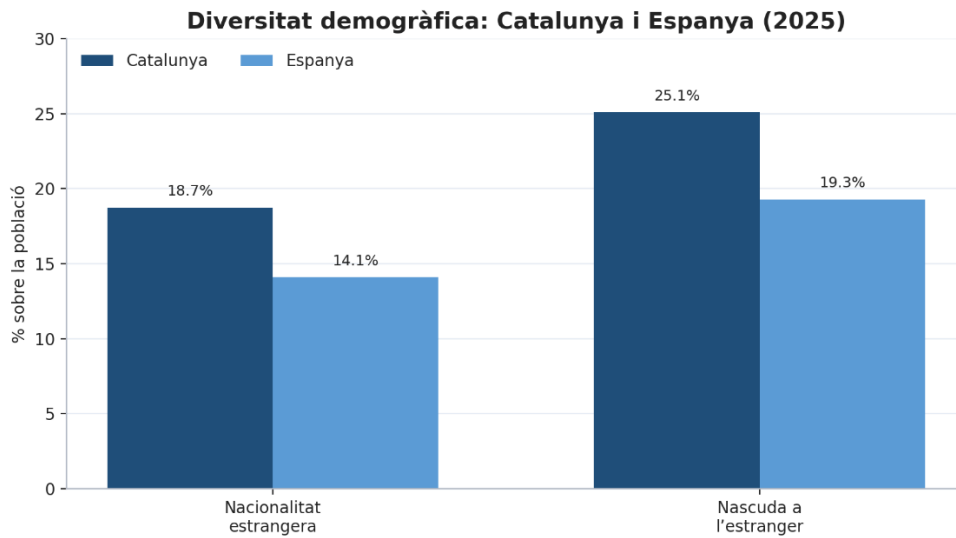
Tots els éssers humans són iguals en dignitat i drets.

The long-standing confusion between race and culture has produced fertile soil for the development of racism."

La confusió històrica entre raça i cultura ha creat un terreny fèrtil per al desenvolupament del racisme.

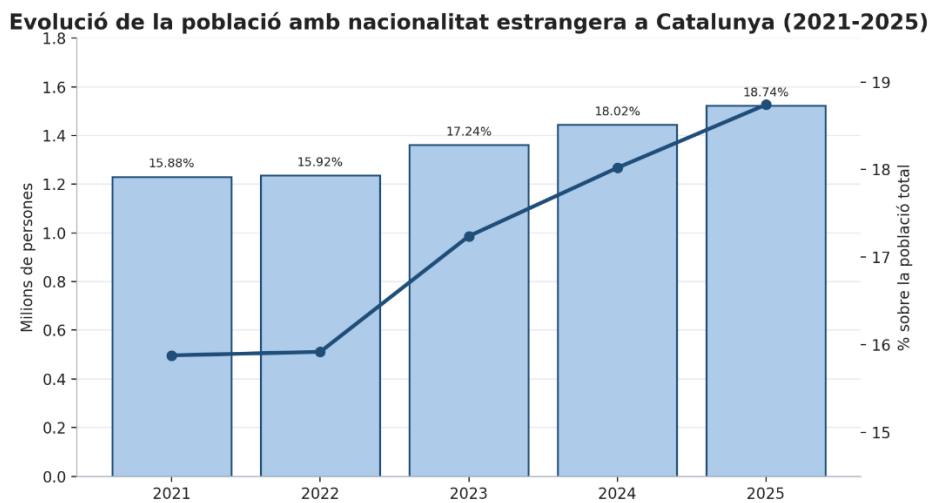
FIGURES I GRÀFIQUES

Figura 1. Diversitat demogràfica: pes de la població amb nacionalitat estrangera i de la població nascuda a l'estranger (Catalunya i Espanya, 2025)

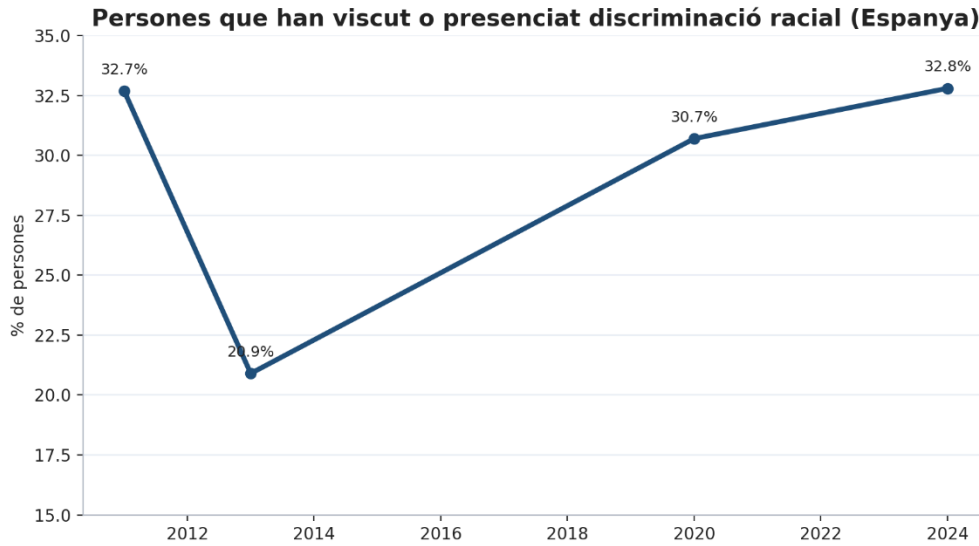
Lectura: Catalunya presenta una intensitat demogràfica de la diversitat superior a la del conjunt d'Espanya tant en termes de nacionalitat estrangera com de població nascuda a l'estranger. **Font i referències:** elaboració pròpia a partir de dades d'Idescat i de l'INE [1-4].

Figura 2. Evolució de la població amb nacionalitat estrangera a Catalunya (2021-2025)

Lectura: la població amb nacionalitat estrangera a Catalunya ha crescut de manera sostinguda des de 2021, tant en termes absoluts com en pes relatiu sobre la població total. Font i referència: elaboració pròpia a partir d'Idescat [1].

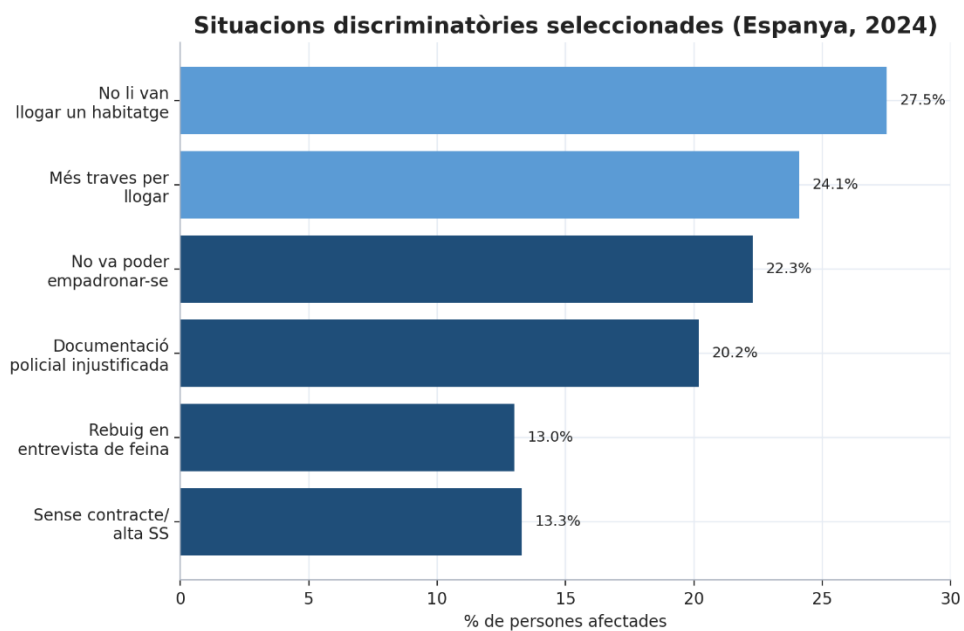
Figura 3. Percentatge de persones que han viscut o presenciat discriminació racial o ètnica a Espanya (2011, 2013, 2020 i 2024)

Lectura: la prevalença declarada de la discriminació racial mostra una reducció el 2013, seguida d'un repunt clar el 2020 i d'una nova intensificació el 2024.

Font i referència: elaboració pròpia a partir de l'estudi *El impacto del racismo en España* [5].

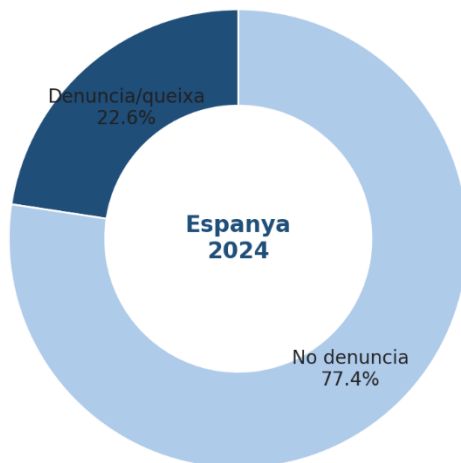
Figura 4. Situacions discriminatòries seleccionades a Espanya (2024)

Lectura: les situacions més freqüents es concentren en l'accés a l'habitatge i en la relació amb els dispositius de control, mentre que també persisteixen barreres notables en el mercat laboral. *Font i referència: elaboració pròpia a partir de l'estudi El impacto del racismo en España [5].*

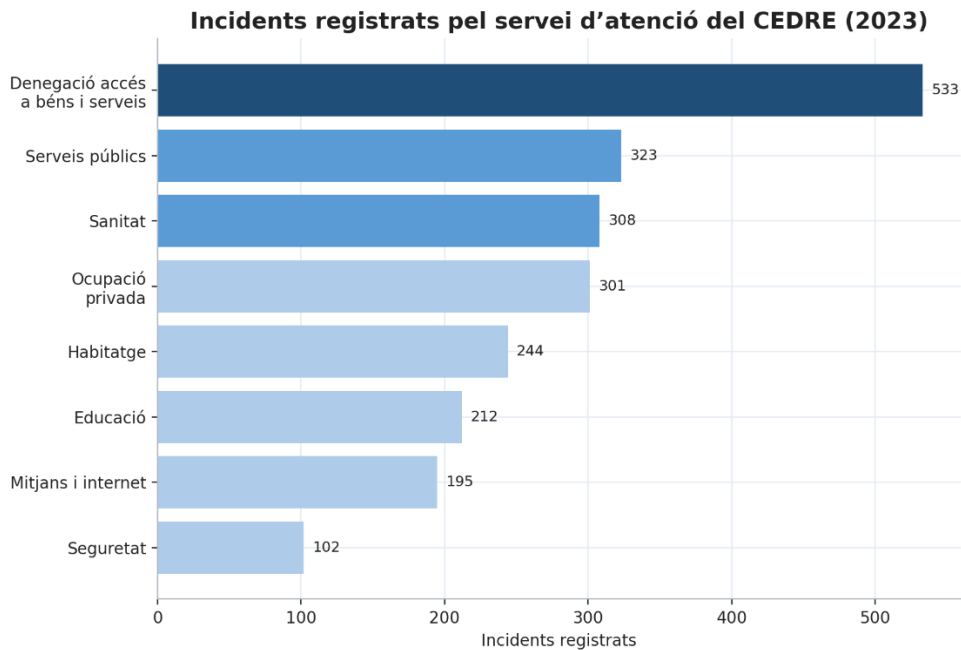
Figura 5. Infradenúncia de la discriminació racial o ètnica a Espanya (2024)

Resposta davant la discriminació: denúncia o no denúncia

Lectura: només una mica més d'una cinquena part de les persones que afirmen haver patit discriminació indiquen haver presentat una queixa, reclamació o denúncia. *Font i referència: elaboració pròpia a partir de l'estudi El impacto del racismo en España [5].*

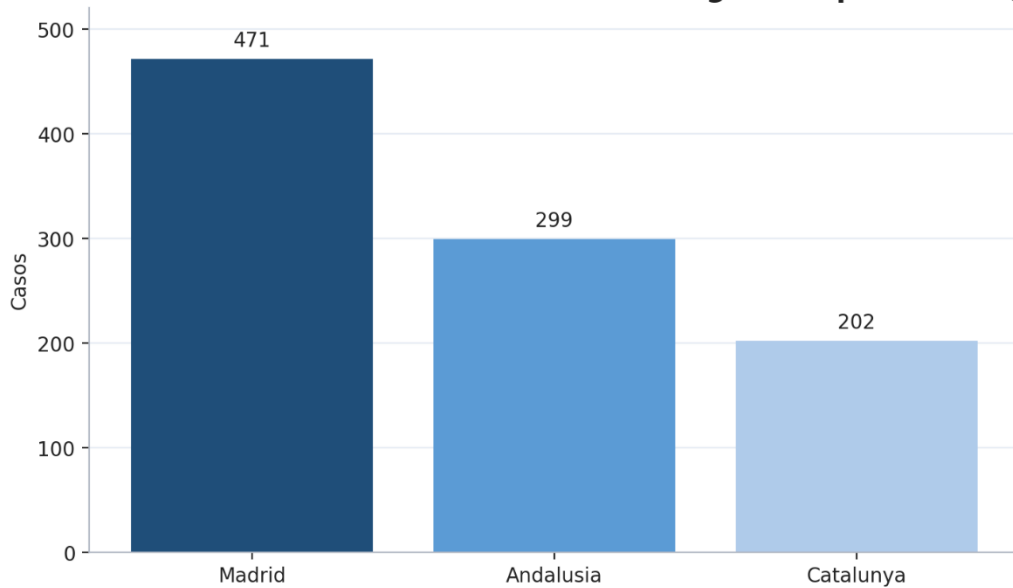
Figura 6. Incidents registrats pel Servei d'Assistència i Orientació a Víctimes del CEDRE, per àmbit (2023)

Lectura: els incidents atesos pel servei es concentren sobretot en la denegació d'accés a béns i serveis, l'accés als serveis públics, la sanitat, l'ocupació privada i l'habitatge. *Font i referència: elaboració pròpia a partir de la Memòria anual de resultats 2023 del CEDRE [6].*

Figura 7. Comunitats autònomes amb més incidents registrats pel CEDRE (2023)

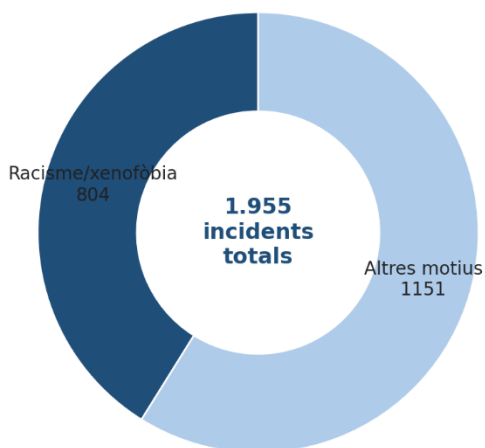
Comunitats autònomes amb més incidents registrats pel CEDRE (2023)

Lectura: Madrid, Andalusia i Catalunya concentren el nombre més alt de casos registrats pel servei d'atenció a víctimes del CEDRE. *Font i referència: elaboració pròpia a partir de la Memòria anual de resultats 2023 del CEDRE [6].*

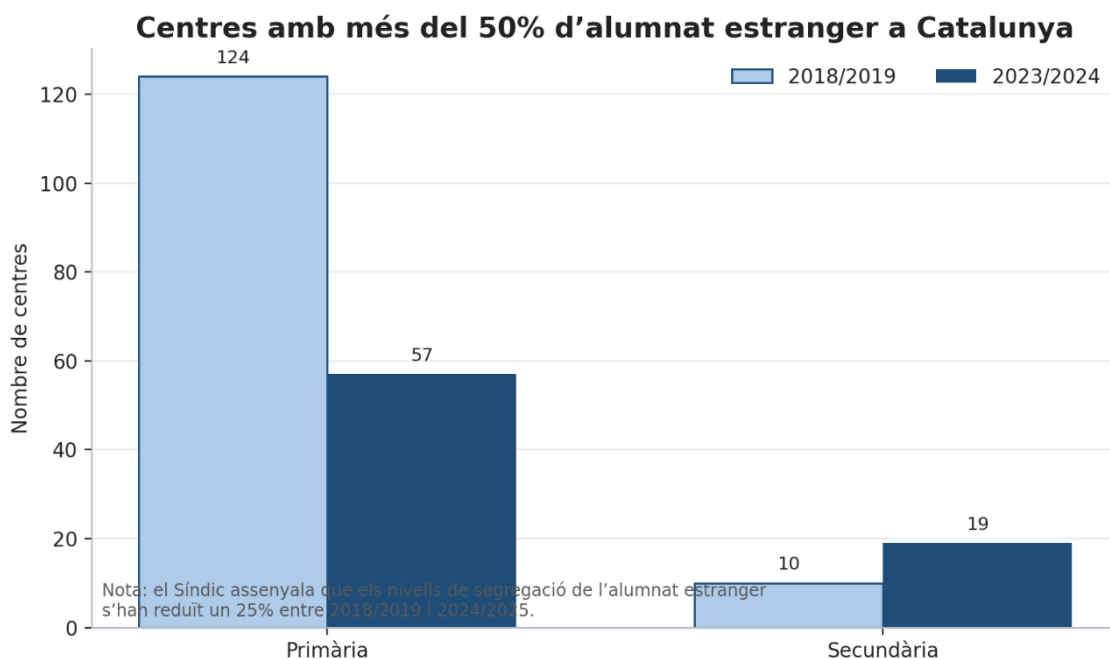
Figura 8. Pes del racisme i la xenofòbia en el conjunt dels delictes i incidents d'odi a Espanya (2024)

Pes del racisme i la xenofòbia en els delictes i incidents d'odi (Espanya, 2024)

Lectura: el racisme i la xenofòbia continuen essent el principal motiu dels delictes i incidents d'odi registrats, amb 804 fets sobre un total de 1.955. Font i referència: elaboració pròpia a partir del Ministeri de l'Interior [7.8].

Figura 9. Centres amb més del 50% d'alumnat estranger a Catalunya

Lectura: el nombre de centres de primària amb elevada concentració d'alumnat estranger s'ha reduït respecte de 2018/2019, però encara es mantenen valors significatius; a secundària, el nombre de centres ha augmentat. Font i referència: elaboració pròpia a partir del Síndic de Greuges de Catalunya [9].

13. Annex bibliogràfic

1. Naciones Unidas. Derechos humanos. Oficina del Alto Comisionado. (1965). *Convención internacional sobre la eliminación de todas las formas de discriminación racial*. ACNUDH. <https://www.ohchr.org/es/instruments-mechanisms/instruments/international-convention-elimination-all-forms-racial>
2. Omi, M. & Winant, H. (2014). *Racial formation in the United States*. (3a ed.) Routledge.
3. Bonilla-Silva, E. (2021). *Racism without racists: color-blind racism and the persistence of racial inequality in America*. Duke University.
4. Crenshaw, K. (1989). Demarginalizing the intersection of race and sex: a black feminist critique of antidiscrimination doctrine, feminist theory and antiracist politics. *University of Chicago Legal Forum*. 1989 (1):8. <https://chicagounbound.uchicago.edu/uclf/vol1989/iss1/8/>
5. Quijano, A. (2014). *Colonialidad del poder, eurocentrismo y América Latina*. CLACSO. <https://biblioteca.clacso.edu.ar/clacso/se/20140507042402/eje3-8.pdf>
6. Institut d'Estadística de Catalunya. (2026). *Població a 1 de gener. Total i estrangera. Catalunya. 2021-2025*. Idescat. <https://www.idescat.cat/poblacioestrangera/?b=0>
7. Institut d'Estadística de Catalunya. (2026). *Cens de població i habitatges, a 1 de gener de 2025. Població estrangera*. Idescat. <https://www.idescat.cat/serveis/premsa/?id=811336>
8. Instituto Nacional de Estadística. (2025). *Censo anual de población. Primeros resultados 2025. Ampliación 2022, 2023 y 2024*. INE. <https://www.ine.es/dyngs/Prensa/CensoVariables2025.htm>
9. Síndic de Greuges de Catalunya. (2025). *Pacte sobre la segregació escolar: vint prioritats d'actuació per combatre la segregació escolar a Catalunya*. Síndic de Greuges. https://www.sindic.cat/site/unitFiles/10786/Informe%20pacte%20segregacio_juny2025_cat_ok.pdf

10. Muniesa Tomás, M. P. et al. (2024). Informe sobre la evolución de los delitos e incidentes de odio en España. Ministerio del Interior. https://www.interior.gob.es/opencms/export/sites/default/.galleries/galeria-de-prensa/documentos-y-multimedia/balances-e-informes/2024/INFORME_Evolucion_delitos_de_odio_2024.pdf
11. Ministerio Fiscal. (2025). Registro. Datos estadísticos sobre las funciones de supervisión de esta Unidad, la actividad del Ministerio Fiscal y las sentencias dictadas en el año 2024. Ministerio Fiscal. https://www.fiscal.es/memorias/memoria2025/FISCALIA_SITE/recursos/pdf/capitulo_III/cap_III_10_4.pdf
12. Consejo para la Eliminación de la Discriminación Racial o Étnica. (CEDRE) (2025). El impacto del racismo en España: percepción de la discriminación por origen racial o étnico por parte de sus potenciales víctimas en 2024. Ministerio de Igualdad. https://igualdadynodiscriminacion.igualdad.gob.es/wp-content/uploads/2025/03/El_impacto_del_racismo_en_Espana_Accesible.pdf
13. Consejo para la Eliminación de la Discriminación Racial o Étnica. Servicio para la asistencia y orientación a víctimas del Consejo para la eliminación de la discriminación racial o étnica (CEDRE). (2023). Memoria anual de resultados 2023. Ministerio de Igualdad. https://igualdadynodiscriminacion.igualdad.gob.es/wp-content/uploads/2024/09/Memoria_Anual_2023_CEDRE.pdf
14. Unión Europea. (2000). Directiva 2000/43/CE del Consejo, de 29 de junio de 2000, relativa a la aplicación del principio de igualdad de trato de las personas independientemente de su origen racial o étnico. Unión Europea. <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2000/43/oj?locale=es>
15. Gobierno de España. (2022). Ley 15/2022, de 12 de julio, integral para la igualdad de trato y la no discriminación. Boletín Oficial del Estado, núm. 167 (13/07/2022) <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2022-11589>
16. Gobierno de España. (2022). Ley Orgánica 6/2022, de 12 de julio, complementaria de la Ley 15/2022, de 12 de julio, integral para la igualdad de trato y la no discriminación, de modificación de la Ley Orgánica 10/1995, de 23 de noviembre, del Código Penal. Boletín Oficial del Estado, núm. 167 (13/07/2022) https://www.boe.es/diario_boe/txt.php?id=BOE-A-2022-11588

17. Generalitat de Catalunya. (2020). Llei 19/2020, del 30 de desembre, d'igualtat de tracte i no-discriminació. Generalitat de Catalunya. Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya, núm. 8307 (31/12/2020). <https://portaljuridic.gencat.cat/ca/document-del-pjur/?documentId=890227>
18. Ministerio de Inclusión, Seguridad Social y Migraciones. Observatorio Español del Racismo y la Xenofobia. (2025). Informe de monitorización del discurso de odio en redes sociales 2024: la hostilidad hacia los migrantes persiste más allá de acontecimientos concretos. Ministerio de Inclusión, Seguridad Social y Migraciones. <https://www.inclusion.gob.es/web/oberaxe/w/el-oberaxe-publica-el-informe-de-monitorizacion-del-discurso-de-odio-en-redes-sociales-2024-la-hostilidad-hacia-los-migrantes-persiste-mas-alla-de-acontecimientos-concretos>
19. Ministerio de Inclusión, Seguridad Social y Migraciones Observatorio Español del Racismo y la Xenofobia. (2023). Marco estratégico de ciudadanía e inclusión, contra el racismo y la xenofobia (2023-2027). Ministerio de Inclusión, Seguridad Social y Migraciones. <https://www.inclusion.gob.es/web/oberaxe/w/migrated-marco-estrategico-de-ciudadania-e-inclusion-contra-el-racismo-y-la-xenofobia-2023-2027->

17. Annex bibliogràfic Figures i Gràfiques

1. Institut d'Estadística de Catalunya. Població a 1 de gener. Total i estrangera. Catalunya [Internet]. Barcelona: Idescat; 2026. <https://www.idescat.cat/poblacioestrangera/?b=0>
2. Institut d'Estadística de Catalunya. Cens de població i habitatges. 2025. Població estrangera [Internet]. Barcelona: Idescat; 2026. <https://www.idescat.cat/novetats/?id=5485>
3. Institut d'Estadística de Catalunya. Cens de població i habitatges. 2025. Estructura de la població [Internet]. Barcelona: Idescat; 2026. <https://www.idescat.cat/novetats/?id=5476>

4. Instituto Nacional de Estadística. Censo Anual de Población. Primeros resultados 2025 [Internet]. Madrid: INE; 2025.
<https://www.ine.es/dyngs/Prensa/CensoVariables2025.htm>
5. Consejo para la Eliminación de la Discriminación Racial o Étnica. El impacto del racismo en España [Internet]. Madrid: Ministerio de Igualdad; 2025. https://igualdadynodiscriminacion.igualdad.gob.es/wp-content/uploads/2025/03/El_impacto_del_racismo_en_Espana_Accesible.pdf
6. Consejo para la Eliminación de la Discriminación Racial o Étnica. Memoria anual de resultados 2023 del Servicio para la Asistencia y Orientación a Víctimas de Discriminación Racial o Étnica [Internet]. Madrid: Ministerio de Igualdad; 2024.
https://igualdadynodiscriminacion.igualdad.gob.es/wp-content/uploads/2024/09/Memoria_Anual_2023_CEDRE.pdf
7. Ministerio del Interior. Los delitos e incidentes de odio descendieron un 13,8 por ciento en 2024 [Internet]. Madrid: Gobierno de España; 2025.
<https://www.interior.gob.es/opencms/es/detalle/articulo/Los-delitos-e-incidentes-de-odio-descendieron-un-138-por-ciento-en-2024/>
8. Ministerio del Interior. Informe delitos e incidentes de odio 2024 [Internet]. Madrid: Gobierno de España; 2025.
https://www.interior.gob.es/opencms/export/sites/default/.galleries/galeria-de-prensa/documentos-y-multimedia/balances-e-informes/2024/INFORME_Evolucion_delitos_de_odio_2024.pdf
9. Síndic de Greuges de Catalunya. Vint prioritats d'actuació per combatre la segregació escolar a Catalunya [Internet]. Barcelona: Síndic de Greuges de Catalunya; 2025.
https://www.sindic.cat/site/unitFiles/10786/Informe%20pacte%20segregacio_juny2025_cat_ok.pdf